

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Censibus, Exactionibus, & procurationibus. Titulus XXXIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

DE CENSIBVS a, EXACTIO-
nibus, & procurationi-
bus.

TITVLVS XXXIX.

CAP. I.

Ecclesia fundanda debet pro dote tribui Mansus liber à quolibet seruitio temporali: ad ecclesiasticum tamen teneri: sed si aliquid conferatur ecclesia ultra Mansum, tenetur ecclesia ex eo solvere eorum consuetudo. h. d. in harendo litera.

Ex concilio apud Guarnaciam.

Sancium b est, ut unicuique ecclesie unus Mansus integer, & absque illo seruitio tribuatur. Et Presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de azeis c, vel de horis iuxta ecclesiam positis, neque de predicto Manso aliquod seruitium faciant prater ecclesiasticum. Et si aliquid amplius habuerint, inde senioribus debitum seruitium impendant.

CAP. II.

Soluitur tributum arguit subiectionem.

Augustinus super epistolam ad Rom.

Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit: & infra. Et vos subditi esse debetis. Ideo enim tributa prastatis, quia hæc est probatio subiectionis.

CAP. III.

Non nulli Episcopus novum censum imponere monasterio.

Gregorius Stephano d Cantori.

Cientes e: [1 & infra.] Adseruit predictus Abbas d Presbyterum Massa novas monasterio consuetudines imponere: [2 & 3.] Mandamus, quatenus si ab initio hoc non fuerit, etiam labentibus temporibus aliquid noviter non permittas imponi.

[1 Magnitudinem charitatis vestrae toto Dominum corde diligite, &c. qua sunt in registro.]
[2 Quia ex tempore conditi monasterii per tricennale tempus habitus non fuerint.]

CAP. IV.

Locu & pauper ad collectas non tenentur.

Idem Constantino Episc.

Lecet f multum: & infra. Dixit quoque predictus Leucus, quod ad collectas inter alios pariter compellatur: quod fieri non permittas: quia eum, quem caritas sua gravat, inhumanum est nimis in collectione affligere: cui debuerat ex collectis, si esset necessitas, misereri.

CAP. V.

Tenui censum debet rationem exprimere.

Paschalis II. Comitibus Mastilla.

Pervenit g ad nos: [1 & infra.] Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod census ignorantie nec divinis, nec humanis legibus invenitur: oportet quippe ut omnis census, ad quid, & quando persolvi debeat, prasciatur.

[1 Quod Fraxinorum Abbas Carpentem ecclesiam fuerit deprecatus, occasione scilicet eiusdem census, qui ad quid solvi debeat ignoratur, de quo mirum cum nos Archiepiscopus interrogaret, ut quod rationale videbatur, responderemus.]

a Vid. Thiercrematam in ca. quatum. i. quast. 3. & Covarotiam lib. 3. var. resol. ca. 7. & Sotum lib. 6. de iust. & iur. qu. 5. artic. 6. Burchard. lib. 3. decret. ca. 52. 1vo part. 3. ca. 35. & ca. 2. eod. tit. in 1. compilat. c. Alia, atris, sed omnes Vaticani habent, ut est impressum. d Charulario lib. 12. epist. 10. Indulgentie 7. Contus. e Ca. 4. eod. tit. in 1. compilat. f Ca. 7. de restitut. spoliat. in 1. comp. g Ca. 5. eod. tit. in 1. compilat. vid. Calderi. consil. tit. de libel. obli.

CAP. VI.

Determinat concilium numerum equorum, quos secum ducere possunt pralati visitantes: & prohibet eis tunc uti venationibus, & sumptuosas epulas querere. hoc primo, usq. ad ver. prohibemus.

Ex concilio Lateran. a

Cum Apostolus se ac suos propriis manibus decreverit exhibendos b, ut locum prædicandi auferret Pseudoapostolis, & illis quibus prædicabat, non existeret onerosus: grave nimis esse dignoscitur, quod quidam prælatorum ita in procurationibus graves existant, ut interdum ecclesiastica ornamenta subditi exponere compellantur, & longi temporis victum brevis hora consumat e. Quocirca statimus, quod Archiepiscopi parochias visitantes, pro diversitate provinciarum, & facultatibus ecclesiarum 40. vel 50. evectio num erum, Episcopi autem 20. vel 30. Cardinales 25. nunquam d excedant, Archidiaconi verò 5. vel 7. Decani constituti sub Episcopis & duobus equis contenti existant. Nec eum canibus venatoriis, & auribus proficiscantur, sed ita procedant, ut non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, querere videantur. Nec sumptuosas epulas querant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honestè ac competenter illis fuerit ministratum.

Prælatus non debent gravare subditos talliis, & exactionibus: permittitur tamen ex iusta causa petere ab eis moderatum auxilium. h. d. usq. ad 5. sane.

Prohibemus etiam ne subditos suos talliis & exactionibus Episcopi gravare præsumant. Sustinemus autem pro multis necessitatibus, quæ aliquoties superveniunt, ut si manifesta ac rationabilis causa extiterit, cum charitate moderatum ab eis valeant auxilium postulare. Cum enim dicat Apostolus: Non debent filii thesaurizare parentibus, sed parentes filiis: multum longè à paterna pietate videtur, si præpositi subditis suis graves existant, quos incunctis necessitatibus pastoris debent more fovere. Archidiaconi verò sive Decani, nullas exactiones sive tallias in Presbyteros seu clericos exercere præsumant.

In effectis dicitur, quod numerus equorum statutus in prin. ea non debet trans ad augendum numerum alius solutum. Abbas.

Sane quod de predicto numero evectio nis secundum tolerantiam dictum est, in illis locis poterit observari, in quibus ampliores sunt redditus & ecclesiasticæ facultates. In pauperioribus autem locis tantam volumus tenere mensuram, ut ex accessu majorum, minores merito non dolcant se gravari. Nec sub tali indulgentia illi, qui paucioribus equis uti solebant, hæcenus plurium sibi credant potestatem indultam.

CAP. VII.

Novus census ecclesie imponi non potest, nec antiquus augeri. h. d. & est de principalioribus huius tituli.

Ex eodem f.

Prohibemus insuper, ne ab Abbatibus Episcopis, vel aliis prælatis novi census imponantur ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem reddituum suis usibus à propriare præsumant: sed libertatem, quam sibi majores conservere desiderant, minoribus suis bona voluntate conservent. Si quis verò aliter fecerit, irritum quod egerit habeatur.

CAP. VIII.

Prælatus seu rector ecclesie non potest, præsertim post mortem, ecclesiam suam propria auctoritate constituere censuales.

a Sub Alexand. III. ca. 4. & 6. eod. titul. in 1. compilatione. b al. alendos, ut est in concilio in margine. c Vid. l. jus alimentorum. ff. sub pupil. educ. de. d misquam. e al. ipsi. f Concil. Lateran. sub Alexand. III. ca. 7. 4. prohibemus. & ca. eod. tit. in 1. compilat.

Alexander III. *Vigorn. Episc. a*
Praterea b illi, qui Episcopo ignorante auctoritate sua pensionem annuam de ecclesiis quadam illusione c solverint sive receperint, eis defunctis in receptione pensionis non sunt aliquatenus audiendi, si Pontificis aut alterius, qui de iure id facere potuerit, auctoritatem & adfensum super hoc intervenisse confiterit. Non enim simplices sacerdotibus vel clericis possunt ecclesias, quibus praesunt, auctoritate sua (praesertim post decessum suum) efficere censuales.

CAP. IX.

Breve est, vel per alia verba summatur sic: Episcopus ecclesia de manu laici per se crepta non potest ob hoc censum imponere.

Idem Carnoten. Episc. d

Ecclésiis e, quas de novo Episcopi de manibus laicorum eripiunt, praeter cathedraicum, & iura omnia, quae aliis ecclesiis imponuntur, exactionem prohibemus imponi.

CAP. X.

Nova pedagia sine consensu Principum imponenda, communione privatur.

Idem f.

Innovamus: [& infra.] Nec quisquam alicui g novas pedagiorum exactiones sine auctoritate & consensu Regum & Principum statuere aliquo modo praesumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & communio h non destiterit, donec satisfaciatur, communione careat Christiana.

CAP. XI.

Qui per collusionem constituit ecclesiam censualem, illa privabitur.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Cum clerici i: & infra. Ad hoc quia clerici quidam cum religiosis collusionem facta citra auctoritatem dioecese. Episcopi ecclesias, quas tenent, eis constituunt censuales, ut post decessum eorumdem, eisdem ecclesiae per representationem eorumdem religiosorum ad filios vel nepotes clericorum ipsorum possint transferri. Praecipimus, ut si qui inventi fuerint facere talia, eos a praescriptis ecclesiis non differatis appellat. postposita, removere.

CAP. XII.

Si collectores gravant ecclesias, privati debent officio.

Idem.

EA h, qua de avaritia: & f. Cum autem propter B. Petri visitationem denariorum collectam per Archidiaconatus vestros feceritis, ecclesias vel parochias non gravetis. Quod si fecus praesumpseritis, id quod videmini habere, auferetur a vobis l.

CAP. XIII.

Qui recipit iuramentum de novo censu imposito ecclesiae, persolvendo, compellitur iuramentum absolvere.

Lucius III.

Significavit m nobis T. rector ecclesiae de Fulzig. n quod cum a Monachis de Castig. o ad regimen ipsius

a Vigor. alit. Vigornen. alit. Wigorn. b Ca. 8. eod. titul. in prima compilation. & post concil. Lateranens. sub Alexandr. III. part. 28. ca. 9. c collusionem, legitur post concilium, & forte aptius est. d Carnoc. in uno, ceteri habent Carnaten. e Cap. 10. eod. tit. in prima compilation. & post concil. Lateranens. part. 2. ca. 8. f scilicet Alexandr. III. in concil. Lateranen. cap. 22. & ca. 2. de treuga & pace, in prima compilation. vid. Sylvestrum in summa. g alieubi, legitur in antiquis. h montu. i Ca. 17. tit. de simonia, in 1. comp. & post concil. p. 28. k Ca. 15. tit. de simon. in 1. comp. & post concil. Lat. p. 2. c. 4. l Matth. 25. & Luc. 19. in Ca. 1. eod. tit. in 2. comp. n Fulzig. al. Fuzigen. o Claufig. al. Claustrigen.

ecclesiae fuisset a electis: de solvendo eis annuo censum trium marcharum, quas praedecessor eius solverat, praestitit sacramentum: postmodum Episcopus dicebat. ne ipsum censum Monachis solveret, nisi prius constaret, quod Episcopo auctoritate fuisset impositus, in periculum ordinis sui interdixit: [1 & f.] Quocirca mandamus, quatenus si praefatum censum auctoritate praefatus, & non de novo impositum fuisse confiterit, Episcopo praecipias, ut prohibitionem sine dilatione relaxet. Si vero census sit de novo impositus, sive auctoritate Episcopi hoc factum fuerit, sive non, eisdem Monachos, ut clericum a iuramento absolvant, app. re. compellat.

[1 Unde praed. rector hinc perjurii reatum metuit, inde timet etiam inobedientiam, periculum imminere.

CAP. XIV.

Archiepiscopus visitans provinciam, etiam a monasterio provinciae procurare debet.

Idem Raven. Archiepisc. e.

Sopitiz b: [1 & infra.] Sanè cum inter te & monasteria Bononiae super procuratoribus, quas ab eis exegeras, controversia verteretur: [2 & infra.] Abbas sancti Proculi, omnium aliorum procurator, sicut ex literis quas portavit, apparuit, super hoc diutius litigavit: [3 & infra.] Sed tu procuraciones ipsas in aliis monasteriis tuae provinciae adferens tibi sine contradictione praestari, eas praedecessoribus tuis in monasteriis Bononiae exhibitas, per testes idoneos probavisti. Indecumque vidimus intentionem tuam iure communi, & praedecessorum tuorum consuetudine adjuvari. Ea propter monasteria supradicta condemnativam ad procuracionem, secundum facultates eorum tibi cuiusque successores exhibendam.

[1 Iudices sed. Apost. quastiones scripto ad memoriam perpetuam commendantur, ne per oblivionem processu temporis valeant suscitari: ut autem sententia maiorem habeat firmitatem, ep. rescripti munimine roborantur.]

[2 Causam ven. f. n. Alban. Episcopo commisionem terminandam. Postmodum vero dil. fin. n.]

[3 Unde nullum pro parte sua privilegium Rom. ecclesia vel Ravennatibus exhibuit, nec ostendit per longam consuetudinem se committum.]

CAP. XV.

Patroni etiam clerici no iam censum ecclesiae imponere non possunt, nec veterem augere: & si super hoc iuramenta vel iustitias exegerunt, coguntur absolvere.

Clemens III.

Gravis e admodum: [1 & infra.] Ecclesiarum personae, cum ecclesias vacare contingit, non sicut quinquam ad ipsarum regimen volunt vocare, nisi iuxta novum censum ecclesiis illis imponant, aut veterem contra constitutionem concilii Lateran. d augmentent, ad ipsius solutionem instituendum Presbyterum iuratoria, vel fidei iussoria cautione cogentes: [2 & infra.] Discer. vestra mandamus, quatenus quaecumque constituerit contra constitutionem praedictam super ecclesiis, vel earum censu a tempore constitutionis huius attentata, in irritum revocantes, Presbyteros, quos super his iuramenta imposita faciatis absolvi: eos qui de cetero contra formam canonum super his venire praesumpserint, canonice punientes.

[1 Et correptione dignissima super querela in audientia nostra est proposita, quod facta conscientia sub dissimulatione transire non possumus. Cuius enim quadam.]

[2 Unde saepe contingit, ut dioecese. Episcopo excessiva iniustitiam ignorante, vel eo minime requisito, in ecclesia sua

a Assumptus. b Ca. 2. eod. tit. in 1. comp. c Ca. 4. eod. tit. in 2. comp. & de mater. vid. Cardin. in Clem. 1. 4. 2. d. excess. p. 1. 1. d. Later. sub Alex. III. c. 7. 4. prohibemus.

Idem Compostellano Archiepiscopo.

Super eo a, quod fraternitas tua nos consulere voluit. Surquid fere tota provincia Compostell. de novo est ad jurisdictionem ecclesie tuae conversa, qualiter tibi provinciam, vel partem provincie visitanti obsequi debeat & servare. necnon in procuracionibus providere. Tibi diximus respondendum, quod illud observare tenetur, quod in vicinis provinciis observatur.

CAP. XXIII.

Tralati tunc sunt procurandi, cum personaliter visitant: & debent tunc servare concilium Lateranen. & predicationis, correctionis & reformationi vacare: legati & nunciis Apostolicis pro his diebus tantum, pro quibus moram trahunt, procurari debent, & contra hanc constitutionem exactum restituunt duplicatum.

Idem in concilio generali.

Procuratores b, que ratione visitationis debentur Episcopis, vel Archidiaconis, vel quibuslibet aliis etiam Apostolicis sedis legatis aut nunciis, absque manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando personaliter e officium visitationis impendunt: & tunc erectionem & personarum mediocritatem observent in Lateranen. concilio d definitam: hoc adhibito moderamine circa legatos & nuncios Apostolicos sedis, ut cum oportuerit eos apud aliquem locum moram facere necessarium, ne locus ille propter illos e nimium adgravenus, procuraciones recipiant moderatas ab aliis ecclesiis vel personis, que nondum fuerant de suis procuracionibus adgravae, ita quod numerus procuracionum, numerum dierum, quibus hujusmodi moram fecerint, non excedat: & cum aliqua non sufficeret f per se ipsam duz vel plures conjungantur in unam.

Porro visitationis officium exercentes non quarant, que sua sunt, sed que IESU Christi: predicationi, & correctioni, & reformationi vacando: ut fructum referant, qui non perit. Qui autem contravenire maverit, & quod accepit reddat, & ecclesie, quam taliter adgravavit, tantundem impendat.

CAP. XXIV.

Ecclesia etiam Civitatis, tenetur procurare Episcopum visitantem, quantum ipsam nunquam procuraverit.

Honorius III. de Tro & Isaphat Abbatibus.

Venerabili fratri nostro Cenomanen. Episcopo accepimus congerente, quod cum causa, que inter ipsum ex parte una & Abbatem & conventum de Cultura ex altera saper procuracionibus, quas ab eis petit idem Episcopus, noscitur agitari, vobis fuerit ab Apost. sed. commissis dicti Abbas & conventus ex eo frustrati intentionem ejusdem Episcopi moluntur, quod eorum monasterium in Cenomanen. villa situm esse dignoscitur, & ipsi procuracionem hastenus non solverunt: [i & f.] Dilectioni vestra mandamus, quatenus nisi aliud & rationabile ostenderit, vos eos ad exhibendum eam, sicut jus distaverit, compellatis.

[i] Quoniam eruptionis privilegium non ostendant. Vobis rigor ut sine levis imponatur.]

CAP. XXV.

Qui iure metropolitano, vel legationis, visitat provinciam: in provinciales, qui sibi procuraciones denegant, potest ferre sententiam.

Gregorius IX.

Cum nuper s Archiepiscopus Beneventanus, Beneventanam provinciam visitaret: & infra. Man-

damus, quatenus cum eundem Archiepiscopum, five auctoritate propria, five nostra Beneventanam provinciam contigerit visitare, procuraciones ratione visitationis debitas, juxta facultates ecclesiarum vestrarum exhibeatis eidem. Alioquin sententiam, quam ipse rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore domino inviolabiliter observari.

CAP. XXVI.

Ad antiquam monetam vel si non est in usu, ad ejus estimationem solvenda sunt pensiones antiquas.

Idem.

Cum canonicis majoris ecclesie, quandam summam pecunie pro pensione ecclesie tue debita, aliquot annis persolveris a, & iidem summam illam ex integro de meliori moneta exigant sibi solvi: Tibi damus nostris literis in mandatis, ut canonicos illos solutione prioris pecunie b, vel si non sit in usu, estimatione pensionis antiqua facias manere contentos.

CAP. XXVII.

Tropter provatum oratorium, procuratio ratione visitationis non debetur.

Idem.

Auctoritate e presentium inhibemus ne quis pro eo quod in oratoriis, que in grangiis vestris habetis, interdum aliqui vestrum celebrant procuraciones que ratione visitationis debentur, a vobis exigere, vel extorquere presumat.

DE CONSECRATIONE ECCLESIE, VEL ALTARIS.

TITVLVS XL.

CAP. I.

Amoto altari vel lapide continente sigillum, reconsecrabitur altare, non autem ecclesia.

Alexander III.

Ad hanc si altare d motum fuerit, aut lapis ille solummodo supra positus, qui sigillum continet contractus, aut etiam deminutus, debet denuo consecrari. Propter hoc vero nequaquam reiterare suam consecrationem ecclesia consuevit, licet id quidam canones innuere videantur.

CAP. II.

Diebus etiam non festis possunt ecclesia consecrari.

Innocentius III. Tornacen. Episc.

Tua e fraternitas, & infra. Inquisit. t. r. respon. quod in diocesi tua, licet tibi ecclesiis dedicationem impendere, tam diebus dominicis, quam privatis.

CAP. III.

Habet duo dicta, & primo idem dicit, quod cap. supr. eod. Secundum dicit, quod oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & totum sic consecratum.

Idem Nidrosien. f. Episc.

Quod g in dubiis: & infra. Altare vero, in quo tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, mota vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari. Nec negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri.

CAP. IV.

Reconsecratur ecclesia, que propter homicidia & vulnera hominum ibidem perpetrata polluta est.

a perseveravit. b Quando admittatur solutio diversa monete, cum moneta est mutata, vide Bart. in l. Paulus. ff. de solut. c Tro intellectus vide distinctionem quam hic adfert Henr. Boich. d Ca. un. eod. tit. in 2. comp. & prater Hof. gloss. & Dist. vide Turcrematam in c. s. motum. de consec. dist. 1. e Ca. 3. de dede. eccl. vel altar. in 3. comp. f Indrosiens. g Ca. 2. tit. de ded. eccl. in 3. comp. vid. Turcrem. in d. c. s. motum.